

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVIII, СВ. 1

ISSN 0350-185X
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVIII, No. 1

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović, Dr Sreto Tanasić,
Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov, Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE
2022

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVIII, св. 1

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појковић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Слободан Ремейић, др Јелица Стојановић, др Срејто Танасић,
др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов, др Викјор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2022

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

808

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ = South slavic philologist / главни уредник Рајна Драгићевић. - [Штампано изд.]. - Књ. 1, св. 1/2 (1913) ; књ. 2, св. 1/2 (1921)-књ. 11 (1931) ; књ. 12 (1933)-књ. 17 (1938/1939) ; књ. 18, св. 1/4 (1949/1950)- . - Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1913; 1921-1931; 1933-1939; 1950- (Београд : Вірограф comp). - 24 cm

Полугодишње. - Друго издање на другом медијуму: Јужнословенски филолог (Online) = ISSN 2406-0763
ISSN 0350-185X = Јужнословенски филолог
COBISS.SR-ID 615183

Секретар Уређивачког одбора
др Владан Јовановић

Рецензенти

др Ивана Антонић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), dr Irina Dulebová (Univerzita Komenského, Bratislava), др Валерия С. Ефимова (Институт славяноведения РАН, Москва), др Драгана Вељковић Станковић (Филолошки факултет, Београд), др Биљана Марић (Филолошки факултет, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Борис Ю. Норман (Белорусский государственный университет, Минск), др Људмила Поповић (Филолошки факултет, Београд), др Лариса В. Раџиурская (Университет Лобачевского, Нижний Новгород), др Слободан Реметић (Академија наука и умјетности Републике Српске, Бања Лука), др Владислава Ружић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Срето Танасић (Академија наука и умјетности Републике Српске, Бања Лука), dr Branko Tosovic (Karl-Franzens-Universität, Graz), др Анатолий А. Турилов (Институт славяноведения РАН, Москва).

Ово издање финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 29. марта 2022.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура: Дивна Продановић

Коректура резимеа на руском: Стефан Милошевић

Коректура резимеа на енглеском: дрТатјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу: Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

Штампа: Вірограф comp d.o.o., Атанасија Пуље 22, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Студије и расправе

Роман Н. Кривко: Иерусалимски тип служебной минеи в южнославянской письменности XIV–XV вв.	9
Роман Н. Кривко: Служабни минеј јерусалимског типа у јужнословенским рукописима XIV–XV века	46
Roman N. Krivko: Service Menaion of the Jerusalem Type in the South Slavic Manuscripts of the 14 th –15 th Centuries	47
Драгана В. Станковић: Употреба беспредлошких генитива у говору младих Врањанаца	49
Драгана В. Станкович: Употребление беспредложного родительного падежа в речи молодых людей из г. Вранье	76
Dragana V. Stanković: Use of Genitive without Prepositions in the Spoken Language of Youth from Vranje	77
Лиљия Р. Дускајева, Любовь Ю. Иванова: Гипертекст одной новости в медиалингвистическом преломлении	79
Лилија Р. Дускајева, Љубов Ј. Иванова: Хипертекст новинске вести кроз призму медијске лингвистике	100
Lilija R. Duskajeva, Lyubov Y. Ivanova: The Hypertext of a News Item through the Prism of Media Linguistics	100
Венера Г. Фатхутдинова: Структура и семантика производных глаголов поведения в русском языке	103
Венера Габдулхаковна Фатхутдинова: Структура и семантика изведених глагола понашања у руском језику	118
Venera Gabdulkhakovna Fatkhutdinova: Structure and Semantics of Derived Verbs of Behaviour in the Russian Language	119
Гордана Р. Штасни: О транскатегоризацији и псеудотранскатегоризацији у домену простора	121
Гордана Р. Штасни: О транскатегоризацији и псеудотранскатегоризацији в пространственной сфере	143
Gordana R. Štasni: About Transcategorisation and Pseudotranscategorisation in the Domain Space	145
Душка Б. Кликовац: О природи значења везника <i>док</i> кад означава супротност (контраст)	147
Душка Б. Кликовац: О природи сојуза <i>док</i> при означенију противопостављенија (контраста)	163
Duška B. Klikovac: On the Nature of the Conjunction <i>dok</i> ('while') Denoting Opposition (Contrast)	165

Миливој Б. Алановић: Један тип допунске <i>кад</i> -клаузе	167
Миливој Аланович: Один тип придаточного <i>кад</i> -предложения	187
Milivoj Alanović: Ergänzungssatz mit subjunktor <i>kad(a)</i>	187

Некролози

Академик Предраг Пипер (1950–2021) (Рајна Драгићевић)	189
Wiesław Boryś (1939–2021) (Марта Бјелетић)	199
Дорин Гамулеску (1936–2021) (Биљана Сикимић)	203
Олга Недељковић (1937–2021) (Виктор Савић)	207

Хроника

Међународни округли сто <i>Александар Невскиј и Савва Сербскиј: подвиг и свјатост в языке, литературе, культуре, истории.</i> Институт славјанској культуры Россійского государственного университета им. А. Н. Косыгина и Институт славјановедения РАН. Москва, 24. новембар 2021. г. (Ружица Левушкина) . .	213
Научни скуп <i>Актуелна питања лексикологије и лексикографије српскога језика.</i> Андрићев институт. Андрићград, 8–10. октобар 2021. г. (Наташа М. Миланов)	217
Научни скуп <i>Актуелна питања српског правописа: Нови прилози српском правопису 2.</i> Матица Српска, Нови Сад, Одбор за стандардизацију српског језика, Београд, 23. октобар 2021. г. (Слободан Б. Новокмет)	225

Прикази и критика

Т. И. Вендина. <i>Антропологија диалектног слова.</i> Москва – Санкт-Петербург: РАН, Институт славјановедения, 2020, 682 стр. (Софија Милорадовић)	233
Татјана Трајковић, Надежда Јовић (ур.). <i>На темељима народних говора: зборник радова посвећен проф. др Јордани Марковић поводом одласка у пензију.</i> Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2020, 739 стр. (Бранкица Ђ. Марковић)	243

Наташа Миланов. <i>Српски лексички фонд из угла њолисемије: глаголи, именице, њридеви</i> . Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 465 стр. (Милица Љ. Стојановић)	253
Милош Ковачевић. <i>Србистички огледи</i> . Источно Ново Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства, 2021, 291 стр. (Миланка Бабић)	263
Илијана Чутура. <i>Међуоднос њрилога и њрилошких израза у савременом српском језику</i> . Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, 2020, 295 стр. [електронско издање] (Милош Ковачевић)	275
Драгана Вељковић Станковић, Ивана Ђорђевић. <i>Меѡафоре и аналогие у настѡави српског језика – когнитивни ѡрисѡуи</i> . Београд: Јасен, 2021, 395 стр. (Јована Б. Јовановић)	284
Paweł Kowalski (ed.). <i>Słowotwórstwo w przestrzeni komunikacyjnej</i> . Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 372 стр. (Катарина Митрићевић-Штепанек)	295
Мотоки Номати и Сиори Киёсава (ред.). <i>Грамматика в обществе, общество в грамматике: исследования по нормативной грамматике славянских языков</i> . Москва: Центр славянско-евразийских исследований Хоккайдского университета, Издательский дом ЯСК, 2021, 304 стр. (Срето З. Танасић)	303

Библиографија

Библиографија за 2020. годину расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској (Ана В. Голубовић)	309
---	-----

Регистри

Регистар кључних речи LXXVIII књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1	427
Регистар именâ LXXVIII књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1	429
Напомена	451

Међународни округли сто *Александр Невский и Савва Сербский: подвиг и святость в языке, литературе, культуре, истории.*
Институт славянской культуры Российского государственного университета им. А. Н. Косыгина и Институт славяноведения
РАН. Москва, 24. новембар 2021. г.

Међународни округли сто „Александр Невский и Савва Сербский: подвиг и святость в языке, литературе, культуре, истории“ организован је поводом 800 година од рођења благоверног кнеза Александра Невског, као само један од бројних црквених, научних и културних догађаја одржаних у част овог јубилеја. Организатори су били Институт славянской культуры Российского государственного университета им. А. Н. Косыгина и Институт славяноведения РАН.

Председавајући на Округлом столу били су др Ирина Владимировна Бугајова, шеф Катедре опште и словенске филологије Института за словенске културе при Руском државном универзитету А. Н. Косигин и Његош Манојловић, кандидат политичких наука, доцент на истој катедри. Неколико учесника било је присутно, у просторијама првог помешног Института где су се налазили председавајући, те су излагали своје реферате уживо, док су се други укључивали посредством одговарајуће интернет платформе. Било је планирано да се излаже по 10 минута и да Округли сто траје свега два сата, међутим, због неочекивано велике заинтересованости како са руске, тако и са српске стране, време излагања било је скраћено, а трајање целог научног сусрета – знатно продужено.

Проф. др Љиљана Бајић била је први излагач на Округлом столу, након поздравне речи и кратког увода организатора. Говорила је о правцима и перспективама словенских истраживања у оквиру Комисије за наставу словенских језика и књижевности Међународног комитета слависта.

Уследили су други реферати с филолошким темама, којима је хронолошки дата предност. У овом делу наступило је више српских истраживача него у историјском и културолошком делу, у коме су преовлада-

вали Руси. И у овом приказу поступићемо слично: најпре ће бити реч о филолошким, а потом о културно-историјским и другим рефератима.

Наташа Станковић Шошо, доцент Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима на Филолошком факултету Универзитета у Београду, изложила је тезе рада под називом *Лик Светог Саве у народној књижевности*. Виши научни сарадник, Наташа Вуловић Емонте и мср Даница Тодоровић, ликовни уметник Академије Српске православне цркве, спремиле су интересантан реферат с презентацијом, под називом *Адаптација појединих сегмената текста из Житија Св. Саве уз илустрације за децу*. Изложила га је прва ауторка.

Др Владан Јовановић указао је на најбитније појмове светосавља као културног и духовног концепта и њихове језичке изразе и описе који су били у оптицају уочи обележавања 700 година од упокојења светитеља Саве (1935. године). Узимајући их у обзир, излагач се осврнуо на најважнија дела у којима је Свети владика Николај Велимировић изнео свој поглед на подвижништво Светога Саве и његов значај за српску културу и духовност у првим деценијама XX века.

Истраживач-сарадник с Одсека за српску књижевност и језик Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, Милан Громовић, говорио је о делу Светога Саве у настави српског језика и књижевности. Још један истраживач-сарадник истог факултета, мср Николина Тутуш, имала је занимљиво излагање под насловом *Флорални јорџреји Светог Саве у српској средњовековној књижевности*. Мср Миљивој Бајшански, докторанд на истом одсеку, изложио је реферат *Номинација Сава/Саво у корџусу ејских љесама Вуковог бечког издања*.

Анастасија Сергејевна Лагутова је у свом реферату усмерила пажњу на хајретизме у акатистима двојници светих на црквенословенском језику. Исти акатисти, али на савременом српском језику, били су материјал још једног реферата на Округлом столу: *Номинације светитеља Саве Српског и благоверног Александра Невског у акатистима овим светима на савременом српском језику*. Овај реферат изложила је др Ружица Левушкина.

Др Јелена Михаиловна Маркова, шеф Катедре за руски језик као страни на Институту за словенске културе при Руском државном универзитету А. Н. Косигин, говорила је о победи и подвигу у језичкој свести Словена. Људмила Владимировна Табаченко, доктор филолошких наука, доцент Јужног федералног универзитета, изнела је основне лингвистичке карактеристике „Првог новгородског летописа“ и „Повести о животу и храбрости благоверног и великог кнеза Александра“ – главних извора који сведоче о биткама на Неви и на леду Чудскога језера, у којима је учествовао овај Свети кнез.

Др Татјана Игоревна Радомскаја, професор на Катедри за општу и словенску филологију Института за словенске културе, говорила је о Светом благоверном Александру Невском у неким биографским текстовима А. С. Пушкина и А. С. Грибоједова. Она је на овај начин настојала да покаже однос који ова двојица аутора имају са ликом Светог Александра Невског.

Доцент Дарија Александровна Завелска, кандидат филолошких наука с Руског државног универзитета А. Н. Косигин, у свом реферату *Житије Александра Невског и рецејција античности у староруској књижевности* скренула је пажњу на неопходност подробнијих и дубљих истраживања утицаја византијских и староруских традиција на панегиричке формуле.

Ангелина Николајевна Дегтјарова, магистрант истог Универзитета, на материјалу два филма о благоверном кнезу Александру Невском – једнога из 1938. а другог из 2008. године – говорила је о прототипу лика овог светог и представи феномена светости.

Др Мирјана Гочанин посветила је своје излагање опису лика Светог Саве у поезији неколицине српских песника, док је Светоме Сави и неким другим представницима династије Немањића као дипломатама био посвећен реферат магистра политичких наука, Немање Дојчиновића. Овај истраживач је асистент на Руском универзитету дружбе народа у Москви.

Доцент Јелена Владимировна Федјукина усмерила је своју пажњу на храмове посвећене Светом Александру Невском у западном делу некадашње Руске империје, како на оне које је историја сачувала, тако и на нестале. Интересантно је да је један од ових храмова у данашње време не само административни него и духовни центар пољског православља.

Последња је на Округлом столу излагала студенткиња завршне године Института за словенске културе, Анастасија Александровна Курбакова, претпостављамо, а тако се и испоставило, зато што је врстан познавалац српског језика, на коме је и изложила реферат – о Светоме Сави као учитељу, просветитељу и заштитнику вере. Она није једина Русиња на Округлом столу која је говорила о Светоме Сави, а не о благоверном Александру Невском. О Светом Сави као хагиографу говорио је др Игор Иванович Калиганов из Славистичког института Руске академије наука, једног од организатора скупа.

Тема посвећена обојници светих била је у двама рефератима. Први од њих, *Александар Невски и Сава Сербски: орденске традиције двеју држава*, изложио је кандидат историјских наука Михаил Вјачеславович Јудин, директор првог од института-организатора. Други реферат био је посвећен храмовима двојице светаца, једноме у Београду, другоме у Софији, а тицао се византијских извора у архитектури ова два храма.

Изложила га је доцент Ала Кириловна Коњенкова. Реферат др Светлане Николајевне Курбакове садржао је низ историјских чињеница које сведоче о духовном и ратном братству двају народа кроз векове. С друге стране, српски излагач који је у центар пажње ставио Св. Александра Невског био је др Мирољуб Милинчић, професор Географског факултета Универзитета у Београду и директор Центра Руског географског друштва у Србији. Назив његовог веома информативног реферата који је обилазало занимљивим чињеницама, јесте *Духовни и материјални њираг Светог Александра Невског у културном наслеђу Србије*.

Проф. др Бошко Бранковић, историчар из Бањалуке, говорио је о Србима у Босни и култу Светога Саве, док је један од домаћина, већ поменути Његош Манојловић, у свом реферату истакао поштовање Светога Саве као основу православног и словенског идентитета српскога народа.

На крају, тема још једног од реферата у коме је поред Александра Невског поменута и личност другог великог руског војсковође, Фјодора Ушакова, била је *Национални еџалони храбросџи у контексту џрансформација џрадиционалних вредносџи*. О овој актуелној теми говорила је доцент, кандидат културологије, Јелена Сергејевна Пак.

На овом Округлом столу реферате је изложило 26 учесника, од чега готово подједнако руских и српских истраживача различитих хуманистичких профила. Преовладавали су филолози. Из техничких разлога поједини учесници нису били у могућности да изложе свој рад, иако су се били пријавили. Такође, неке колеге које су биле међу организаторима, па и сама председавајућа, Ирина Владимировна Бугајова, нису представили своје теме на Округлом столу. Надамо се да ћемо и њихове радове читати у зборнику поводом овог догађаја, који је већ у припреми.

*Ружица Левушкина**

Институт за српски језик САНУ
Београд

* ruzica.bajic@isj.sanu.ac.rs